

“ततः प्रथममाप्नुय रुरं शिष्यः सनातनः । जप्ताह
कण्ठे भगवाकोलकण्ठस्ततोऽभवत्” । भागवते ५.८८.

“तद्विप्रं जग्मु मारेभे प्रभावज्ञानुभोदतः । ततः कर-
द्वलीकृत्य व्यापि हाहाह्वं विभम् । अभययन् महा-
देवः कृपया भूतभावनः । तस्यापि दर्शयामास स्ववीर्यं
जलकल्मषः । यश्चकार गवे नीलं तश्च साधोर्विभू-
षणम् । नीलप्रीवादयोऽप्युक्ताये “नीलप्रीव ! शुभ-
प्रीव ! सर्वकामफलप्रद” । “अथो यो अवसर्पति
नीलप्रीवो विबोहितः” यजुः १६।७ ब्राह्म्याये । ब्रह्म-
नञ् सनामख्यातः पञ्चभेदः ब्रह्मनयन्दे २४५.६७.
दृश्यम् ।

नीलकण्ठाक्ष पु० नीलकण्ठप्रियः शिवप्रियोऽसौ जपमात्रा
यस्य । ब्राह्मणे राजनि० । नीलकण्ठस्य ब्रह्मनस्यासी
वाञ्छि यस्य च च समा० । ब्रह्मनतत्त्वनेलपुक्ते स्त्रियां
प्रित्वात् ङीष् । [प्रकन्दे च ङङ्गे राजनि० ।

नीलकन्द पु० नीलः कन्दो मूलमस्य । विप्रकन्दे २महि-
नीलकमल न० नीलं कमलम् । नीलपद्मे नित्यक० ।
२नीलांतरे राजनि “गणेशाय नमोनीलकमलामल-
कालवे” ङीष् ।

नीलकुन्तला स्त्री नीलाः कुन्तला यस्याः । दुर्गासखीभेदे
“सखी रत्नसखी नाम जगदीशं शुचिस्त्रिधा । तां नि-
वाय्यपरा प्राह सखी सा नीलकुन्तलाम्” बृहद्भर्मपु० ।

नीलकुरपटक पु० कर्म० । नीलभिष्टप्राप्तु रत्नमात्रा ।
नीलकुसुमा स्त्री नीलं कुसुमं यस्याः । नीलभिष्टप्रां राजनि०
नीलक्रान्ता स्त्री नीलेन वर्णेन क्रान्ता । जप्तापराजितायां
राजनि० । [जाठित्वात् ङीष् ।

नीलक्रीड पुंस्त्री (कोचक) काचवके राजनि० स्त्रियां
नीलगङ्गा स्त्री नदीभेदे शिवपु० ।

नीलगणेश पु० नीलवर्णं गणक्रीडास्ये गणेशे “कर्षि-
कायां चतुर्दिक्षु प्रथमं पूजयेदिमान् । गणाधिपं गणेशं
तृतीयं गणनायकम् । गणक्रीडं पीतगौर-
रत्ननीलरूपः क्रमात्” शांति० १२८८ “गणेशाय नमो
नीलकमलासनकालवे” ङीष् ।

नीलगिरिकर्षिका स्त्री कर्म० । गिरिकर्षिकाभेदे राजनि०
नील(या)ङ्गु नि+ङ्गि-ङ्गु लपसर्गदीर्घः धातोरेपि दीर्घ
इति केचित् । समिजातो भ्रमरादौ रङ्गसुमे च लज्-
ज्वलद० । श्देवभेदे पु० “चिप्रश्चो नाय वरिष्का नीलाङ्गोः
कृमिः” यजुः २४।१०

नीलचर्मन् न० कर्म० । नीलवर्णचर्मणि । इव० । २तत्र
चर्मयुक्ते लि० ।

नीलज न० नीलात् पर्वतात् जायते जन-ङ ५त० । १यत्तं
बोहे राजनि० २नीलजातमात्रे लि० ।

नीलभिण्टी स्त्री कर्म० । नीलवर्णभिण्टप्रां राजनि० ।

नीलतन्त्र न० चीनाचारादिप्रकाशके तन्त्रभेदे

नीलतरु पु० नित्यकर्म० । १नारिकेले राजनि० २नीलवर्ण-
दृश्यमात्रे च ।

नीलताल पु० तलमेव तालं स्वरूपं नीलं तालमस्य ।
हिन्ताले २तमाचट्टणे च राजनि० ।

नीलदूर्वा स्त्री कर्म० । हरिद्वर्णदूर्वायां राजनि० ।

नीलद्रुम पु० नित्यकर्म० । नीलवर्णं अयमद्रुमे राजनि०

नीलध्वज पु० नीलवर्णो ध्वज इव । १ताडट्टणे इव० ।
२नीलध्वजवति लि० राजनि० ३नृपभेदे पु० “अर्जुनस्य
हयो राजन् पुरीं माहिष्यतीं ययौ । नीलध्वजेन वीरेण
रक्षितां दुर्गमशिखताम् । नीलध्वजस्य सहिष्णी क्वा-
बानास्त्री सुमध्यमा । साहां कन्यां प्रसूतां वा पुनर्ये
धर्मतत्परा” जैमिनीभारते आश्वमेधिके १५५० ।

नीलनिर्गुण्डी स्त्री कर्म० । नीलसिन्धुवारे राजनि० ।

नीलनिर्यासक पु० नीलवर्णं निर्यासो यस्य कप् । १नी-
लवर्णोऽयमद्रुमे राजनि० इव० । २नृपवर्णनिर्यास-
युक्ते लि० ।

नीलपङ्क पु० न० नीलं पङ्क इव । अन्वकारे लिङ्गा० ।

नीलपत्र न० नीलं पत्रं पत्रं पुष्पदलं वा (पावडि) यस्य ।
१नीलवर्णं उत्पले । २पुष्पदले ३अश्वत्थलकट्टणे ४नीलास-
नदले ५दाहिमे च राजनि० कर्म० । ६नीलवर्णपत्रे
न० इव० ७तद्वति नीलवर्णपत्रयुक्ते लि० । ८रन्दीवरे
शब्दच० ।

नीलपद्म न० कर्म० । नीलवर्णं पद्मे शब्दच० ।

नीलपिङ्गल लि० “वर्णो वर्णेन” पा०कर्म० । १नीलवर्णयुक्ते
अथ च पिङ्गलवर्णयुक्ते च २गोजातिभेदे पुंस्त्री “गवां
जातीस्तु वक्ष्यामि षष्ठ्युक्ते कमना द्विज ! । प्रथमा गौ-
रकपिङ्गा द्वितीया गौरपिङ्गवा । तृतीया रक्तकपिङ्गा
चतुर्थी नीलपिङ्गवा । पञ्चमी शुक्लपिङ्गा षष्ठी व
शुक्लपिङ्गवा । सप्तमी चित्तपिङ्गा अष्टमी वज्रुरो-
हिणी । नवमी श्वेतपिङ्गा दशमी श्वेतपिङ्गवा ।
तादृशास्तेऽप्यनङ्गाः कपिङ्गास्तु प्रकीर्त्तिवाः” बृहद्भनी
इ० १५५० ।